

**HÂKİM SEYYİD MEHMED EFENDİ’NİN
“NAZİRE-İ HİLYE-İ HÂKANİ” ADLI ESERİ**

Yakup POYRAZ*

Özet

Milletimizin Hz. Peygambere duydukları sevgi ve saygının bir eseri olarak mevlit, na’t gibi edebi türler çıkmış ve bunlar aracılığıyla şairler sevgilerini Yüce Sevgili’ye sunmuşlardır. Bu türlerin en önemlisi de hilyedir. Hilye, Hz. Peygamber’in kelimeler vasıtasıyla yapılan bir çeşit fizikî ve ruhî portresidir ki bu şiirlerde açıkça peygamber sevgisi işlenir. Türk edebiyatında bilinen en önemli hilye, 16. yüzyıl şairlerinden Hâkanî Mehmet Bey’e aittir. Hâkanî’ye özenen birçok şair yazıldığı dönemden günümüze kadar Hilye-i Hâkanî adlı esere birçok nazire yazmıştır. Bunların içerisinde önemli sayılan bir hilye de 18. yüzyıl divan şairi Hâkim Seyyid Mehmed Efendi’nin hilyesidir. Bu çalışmamızda bu hilyeyi bilim dünyasına tanıtmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Hâkim Seyyid Mehmed Efendi, hilye, nazire, Hâkanî Mehmed Bey

Hâkim Seyyid Mehmed And His Book Called Nazire-i Hilye-i Hâkanî

Abstarct

As a result of the deep divine love people had for our Prophet, various literary types such as mevlit and na’t appeared. Of these types, hilye is one of the more popular ones. Hilyes describe our Prophet physically and morally and they usually convey the divine love poets have for him. The best-known hilye in Turkish literature, Hilye-i Hâkanî, was written by Hâkanî Mehmet Bey in 16th century. One of the nazires written in this hilye belongs to Hâkim Seyyid Mehmed who was an 8th century poet. This nazire is usually regarded as one of the best in Hilye-i Hâkanî. In this article investigated Hilye-i Hâkanî and made useful form to literature

Key Words: Hâkim Seyyid Mehmed Efendi, hilye, nazire(similar poem), Hâkanî Mehmed Bey

* OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora öğrencisi, yakuppoyraz46@hotmail.com

GİRİŞ

Türk milletinin İslâmiyet'i kabulü ile birlikte sadece sosyal hayatta büyük değişiklikler yaşanmamış, bu değişimin edebiyat ve sanat alanında da etkisi geniş olmuştur.

Divan edebiyatı sahasında verilen eserlere bakıldığında, en çok işlenen konuların dinî konular olduğu görülür. Öte yandan bu konular içinde İslâm Peygamberi'ne çok özel bir yer ayrıldığı da bilinen bir gerçektir. Hz. Peygamber'e duyulan derin sevginin gereği olarak; mevlit, na't, mirâciyye, hilye, sîretü'n-Nebi, kırk hadis gibi birçok edebî tür aracılığıyla peygamber sevgisi ve öğretisi binlerce yazma nüshayı süslemiştir. Bu zengin türlerden biri de hilyedir.

Hilyeler, Hz. Peygamber'in ahlâkî ve bedenî tavsifini konu alan şiirlerdir. Şairler bu şiirlerde Hz. Peygamber'e duydukları sevgilerini dile getirerek ondan şefaata dileğinde bulunurlar.

İslâm inancında put ve putlaştırılabilir tasvirlerden kaçınılmıştır. Bu yaklaşım sebebiyle Hz. Peygamber'in de resmi çizilmemiştir. İslâm âleminde Hz. Peygamber'i gören sahabelerin sözlü tariflerinden faydalanarak tanıyıp anlatma yolu tercih edilmiştir.¹

İslâm âlimleri, Hz. Peygamber ile ilgili her şeye, O'nun her sözüne, her davranışına, her hâl ve tavrına, maddî manevî her hatırasına son derece kıymet vermiş, bunları bizlere eserler hâlinde intikal ettirmişlerdir. Bunlar arasında en bilineni Et-Tirmizî'nin Eş-Şemâ'ilü'n-Nebeviyye ve'l-Hasâisü'l-Mustafaviyye adlı eseridir. Eş-Şemâ'il; içinde hususen Hz. Peygamber'in bedenî tasviri, kullandığı eşyaları, oturup kalkması, yemek yemesi, konuşma adabı, ibadetleri, ömrü ve vefatı hakkındaki bazı hadisleri içeren bir hadisler mecmuasıdır.² Bu eserin İslâm âlemindeki kabulü ve tesiriyle "şemâil" kelimesi, Hz. Peygamber'in güzel ahlâkını ve eşsiz bedenî güzelliğini anlatmak için bir ıstılah olarak kullanılmıştır. Daha sonraki şemâiller de çoğunlukla bu içerikte yazılmıştır. Şemâiller, Hz. Peygamber'in güzel ahlâkını ve bedenî güzelliklerini tavsif eden hadisleri ihtiva etmeleri itibarıyla hilyenin doğuşuna kaynaklık etmiş eserlerdir. Şemâillerden doğan hilye, zamanla gelişerek edebî bir tür olmuştur.³

¹ Derman, M. Uğur, "Hilye" md. *DİA*, C.XVIII, İstanbul 1998, s. 47-48.

² Bayraktar, İbrahim, *Hz. Peygamber'in Şemâili*, İstanbul, 1990, s. 12,17,19.

³ Pala, İskender, *Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara, 1995, s.253

Manzum, mensur veya manzum-mensur karışık olarak da yazılabilen hilyelerde temel konu, Hz. Peygamber'in güzel ahlâkı ve mübarek bedenlerinin özellikleridir. Bir başka ifadeyle hilye, Hz. Peygamber'in kelimeler vasıtasıyla yapılan bir çeşit fizikî ve ruhî portresidir.⁴ Konuyla ilgili olarak sahih hadis kitapları olan Buhari (Libas: VII/57-58; Menâkıb: IV/164-165), Müslim (Fezail:91-93), Nesaî (VIII/183) ve Tirmizi(Şemail ve Menakıb:36-38) kaynaklarında birçok rivayet vardır. Hilye kelimesi, Nahl suresi 14. ayette, "süs, ziynet" manasında kullanılmıştır.⁵

Hilyenin doğuşu şöyle rivayet edilmektedir:

"Hz. Peygamber'in vefatından bir müddet önce kızları Hz. Fâtıma;

— Yâ Resulallah, senin yüzünü bundan sonra göremeyeceğim! diye ağladıkları zaman, Hz. Peygamber de;

— Yâ Ali! Hilyemi yaz ki vasıflarımı görmek beni görmek gibidir, buyururlar." ⁶

Hz. Peygamber'in Hz. Ali'den rivayet edilen hilyesi şöyledir:

"Hz. Peygamber'in boyu ne çok kısa, ne de çok uzundu, orta boyluydu. Ne kıvrıcık kısa, ne de düz uzun saçlıydı; saçı, kıvrıcıkla düz arasında idi. Değirmi yüzlü, duru beyaz tenli, iri ve siyah gözlü, uzun kirpikliydi. İri kemikli ve geniş omuzluydu. Göğsü, ortadan karnına kadar kılsızdı. İki avucu ve tabanları dolgundu. Yürüdüğü zaman, sanki yokuş aşağı iner gibi rahatlıkla ilerlerdi. Sağına ve soluna baktığında bütün vücuduyla dönerdi. İki omuzu arasında "Nübüvvet mührü" vardı. Bu O'nun sonuncu peygamber oluşunun nişanesi idi. O, insanların en cömert gönüllüsü, en doğru sözlüsü, en yumuşak huylusu ve en arkadaş canlısı idi. Kendilerini ansızın görenler, O'nun heybeti karşısında sarsıntı geçirirler, üstün vasıflarını bilerek sohbetinde bulunanlar ise, O'nu her şeyden çok severlerdi." ⁷

Hilye, Arap edebiyatında, Hz. Peygamber'i konu alan dinî eserlerde bölümler hâlinde yer alır. İran edebiyatında pek görülmez. Hilye, en çok Türk edebiyatında yazılmıştır. Peygamberimize duyulan muhabbetin bir nişanesi olarak şairlerimiz, birbirinden güzel eserleriyle hilyeyi bir nazım türü hâline getirirlerken hattat ve tezhipçilerimiz de sevgilerini levhalar şeklinde ortaya koymuşlardır.

⁴ A.g.e., s.253

⁵ *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, (hzl.: Ali Özek vd.), Ankara 1993.

⁶ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, "hilye" md., C.4, İstanbul 1981, s. 236.

⁷ Hâkani Mehmed Bey, *Hilye* (hzl.: Numan Külekçi), Erzurum 1988.

Türk edebiyatında hilye türüne bu denli rağbet edilmesi, milletimizin Hz. Peygamber'e beslediği büyük sevginin sonucudur. Ayrıca hilyenin faziletine dair rivayet ve inanışlar bu rağbeti daha da artırmıştır. Bu bağlamda, Hz. Peygamber'in hilyesini ezberleyen kişinin, ahirette büyük mükâfatlara erişeceği, sağlığında da dünyevî bir takım nimet ve saadetlere ulaşacağı rivayet edilmiştir. Süleyman Nahifi: "Meşâyih-i kibârdan menkûldür ki, tahkiken bir kimesne hilye-i şerife yazsaydı, dahi çok çok nazar eyleseydi, Allahü Teâla ol kimesneyi emrâz u belâdan ve mevt-i füc'eden hıfz eyleyer ve dahi bir yere sefer ettikde bilesince götürseydi ol seferde daimâ Hakk celle a'lâ'nın hıfzında olur." demektedir.⁸

Türk edebiyatında en tanınmış hilye, XVI. yüzyıl şairlerinden Hâkanî Mehmed Bey'e aittir. Hâkanî, Hilye-i Nebi adlı eseriyle aynı zamanda Türk edebiyatında hilye çığını başlatan şairdir. Hâkanî'nin hilyesi Türk milleti tarafından çok sevilmiştir. Hem yazma nüshaları elden ele, dilden dile dolaşmış⁹ hem de Süleyman Çelebi'nin Mevlit'i gibi dini törenlerde makam ile okunmuştur. Ayrıca hattatlar Hâkanî'nin Hilye-i Nebi adlı eserini birbirinden değerli lavhalara meşk etmekten zevk almışlardır.

Hâkanî'ye özenen birçok şair yazıldığı dönemden günümüze kadar Hilye-i Hâkanî'ye birçok nazire yazmıştır. Bunların içerisinde önemli sayılan bir hilye de Hâkim Seyyid Mehmed Efendi'nin hilyesidir.

Hâkim Seyyid Mehmed Efendi, Osmanlı'nın tükenme dönemi kabul edilen 18. yüzyılda yaşamış ve bu zor dönemde önemli eserlere imza atmıştır. Kaynaklarda doğum tarihi net verilmeyen Hâkim'in yüzyılın başında doğduğu anlaşılmaktadır ve ölüm tarihi ittifakla h.1185/ m.1770 olarak gösterilmiştir.¹⁰

Şiirdeki mahlası Hâkim olan şair, yaşadığı dönemde üstad kabul edilen nazım ve nesirde güçlü, Arapça ve Farsça'yı çok iyi bilen şiirlerinde kullanan, eserlerinden de anladığımız kadarıyla renkli bir kişiliği olan devlet adamı, tarihçi (vak'anüvis) ve şairdir.¹¹ Onun sonraki yüzyıllarda pek tanınmaması kendinden sonra işini devralan vak'anüvislerden Vâsıf'ın, Hâkim ve eserleriyle ilgili kullandığı

⁸ Süleyman Nahifi, *Hilyetü'l-Envâr*, İÜ Ktp., Nu.: 2622, v.: 8a.

⁹ Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C.1, İstanbul, 1998, s.602.

¹⁰ Müstakimzâde Süleyman Efendi, *Tuhfe-i Hattâtin*, İstanbul, 1928, s.408;

Şefkat, *Tezkire-i Şuara*, (hzl. Filiz Kılıç), Ankara, 2005, ss.54-55.

¹¹ Râmiz, *Âdâb-ı Zurâfâ*, (hzl.:Sadık Erdem), Ankara, 1994, ss. 67-69.

ifadeleri hatta hakarete varan sözleridir.¹² Bunun gibi talihsiz karalamalar onun önemsiz biri gibi algılanması neticesini vermiştir. Ancak bunun doğru olmadığını aksine Hâkim'in önemli bir şahsiyet olduğunu Hâkim tarihini araştıran Bekir Kütükoğlu İÜEF tarih dergisinde kaleme aldığı üç makale ile ortaya koymuştur.¹³

Yine tezkirelerin genelinden edinilen bilgilere göre bir divan şairi olan Hâkim'in irili ufaklı 19 eseri vardır. Hilye-i Şerif de bu değerli eserlerinden birisidir.

Önemli eserleri şunlardır: Divan, Şerh-i Divan-ı Şevket-i Buhârî, Acaibü'l-Ahbâr fî Ahbâr-ı Seyyidü'l-Ahbâr, Kavâidü'l Fûrs, Tercüme-i Fûsûsü'l-Hikem, Vekâyî-i Devlet-i Âliyye bi-Kalem-i Seyyid Hâkim vb.

Hâkim Seyyid Mehmed Efendi, bu eserini Hâkanî Mehmed Bey'in Hilye-i Nebî'sine nazire olarak yazmıştır.

Toplam 422 beyitten oluşan eser, Hilye-i Hâkanî gibi arûzun "Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îlün" vezniyle yazılmıştır.

Hilye-i Şerif'in bir nüshası Milli Kütüphane'de "06 Mil Yz B 800/1" numarada kayıtlıdır. Bu yazmada bir başka şairin (Azîzî) bir kısa mesnevisi daha vardır. Toplam 32 varaktır. Nüsha tavsifi şöyledir: Tezhip; Serlevha, renksiz çiçek motiflidir. Salbek şemseli, köşebentli, sırtı koyukahve rengi, bordo meşin bir cilttedir. Söz başları kırmızı, sayfalar siyah cetvellidir. Serlevhada eserin adı her ne kadar Şerh-i Hilye-i Şerif-i Hâkanî olarak yazılmışsa da, Osmanlı Müellifleri ve İstanbul Kütüphanesi Türkçe Yazma Divanlar Kataloğunda eser adı, Nazire-i Hilye-i Hâkanî olarak kayıtlıdır ve yazılış biçimi naziredir.

İkinci nüsha İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nadir Eserler Bölümü, Numara: 1224'te kayıtlıdır. Aslında bu yazma, Hâkim'in divanıdır. Divanın başına bu hilye konulmuştur. Cildin etrafı meşin, üstü ebru kaplı zencireklidir. Aharlı Avrupa kâğıt üzerine yazılmış, 76 varaktan oluşmaktadır. Baştaki 15 varak adeta ayrı bir eser gibi hilyeye ayrılmıştır.

¹² Ahmed Vâsîf Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hâkâikü'l-Ahbâr*, (hızl.: Mücteba İlgürel), Ankara, 1994, ss.40-41.

¹³ Bekir Kütükoğlu, "Müverrih Vasîf'ın kaynaklarından Hâkim tarihi", *İÜEF Tarih Dergisi*, İstanbul, 1953, c.V, s.8; a.g.e., c.6., s.9; a.g.e., c.7, s.10.

Olabilirdiince iyi bir metin oluşturma gayretiyle incelediğimiz bu iki nũshada 3nemli bir fark olmadığı g3rũldũ.

Sonuç olarak şunu s3ylemek gerekirse, Tũrk milletinin peygamber sevgisine ve 3zlemine tercũman olan H3kim tıpkı H3kanĩ gibi milletin yũređinde yer tutmuştur. H3kim; hilyesi, tarihçiliği ve diğer şiirleriyle ihmal edilemeyecek bir divan şairidir.¹⁴

Biz de bu gayeyle bu gũzel yazma eseri, H3kim'in Hilyesi'ni, bilim dũnyasının istifadesine sunuyoruz.

¹⁴ Tarafımızdan *H3kim Divanı* inceleme ve edisyon kritikli metin çalışması şeklinde doktora tezi olarak hazırlanmaktadır.

(METİN)*

M-1b	ŞERH-İ HİLYE-İ ŞERİF-İ HÂKANÎ
Ü-1b	BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHİM
	[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]
1	Besmeleyle idelüm bed ³ -i maqâl Şayd ola tâ ki Hümâ-yı zî-bâl
2	Besmele olmasa ger vird-i zebân Mürğ-ı nazm eyleyemezdi tayerân
3	Besmele âyine-i zât oldu Hilye-i pâkine mir ³ ât oldu
4	Añlayan besmelenün cilvesini Fehm ider nür-ı Hudâ hilyesini
5	Zîver-i tâc-ı kerem besmeledür ' Âlemün müşkili bir mes ³ eledür
6	Hall iden müşkil-i bismillâhı Feth ider genc-i kelânullâhı
7	İbtidâ levha-i taqdire ' alem Besmele resmini çekdükde qalem
8	Şekl-i taşilde oldu icmâl Aşl-ı eşyâya olub şüreti dâl
9	Cevher-i şüret-i harf-i ' adedi Virdi ervâh u ' uqûle mededi
M-2a	10 Güyiyâ besmele oldu tılsım

* İncelememizde kullandığımız nüshalar ve kısaltmalar şunlardır: [Ü] Hâkim, *Divan-ı Hâkim*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nadir Eserler Bölümü, Numara: 1224'te kayıtlıdır; [M] Hâkim, *Şerh-i Hilye-i Şerif-i Hâkanî*, Milli Kütüphane'de "06 Mil Yz B 800/1" numarada kayıtlıdır.

Nüsha farkı olmadığından farkları dipnot olarak belirtmedim. [Ü] nüshasında müstensihin kendi el yazısıyla bazı derkenar notları vardı onları aynen aldım.

- Bâṭını ma' nî-i ism-i a' zam
- Ü-2a 11 İsm-i a' zamdur anuñ cismine rūḥ
Felek-i ma' rifet-i vaḥdete yūḥ
- 12 Eyledi anı ḥudāvend-i ' alim
Nāzik-i nazm-ı celīyile dīhim
- 13 Heft-iqlīm-i ma' ānī-seyyār
Eyledi seb' a-meşānide qarār
- 14 Şevket ü rif' atine eyle nazār
Oldı iclāl ile ser-tāc-ı süver
- 15 Sünbül-i bāğ-ı tecellī-i vücūd
Gül-i şad-berg-i tesellī-i şühūd
- 16 Kūlzüm-i vaḥdete zātı gevher
Ḥarfinüñ her birisi bir cevher
- 17 Şeçer bāğ-ı ' aṭāyā-yı kıdem
Ḥarfinüñ her biri ağşān-ı kerem
- 18 Varağ-ı ḥil' at-i şāḥı i' rāb
Şemer-i kūt-ı mezāyā-yı kitāb
- 19 Fethası genc-i kerem fethine dāl
Zammesi rif' at-i her şān [ü] celāl
- 20 Cerresi eylemede ḥıfz-ı cenāḥ
Gösterür rüy-ı tevāzu' da necāḥ
- 21 Noktası oldı ruḥ-ı āline ḥāl
Ḥüb-rūlīḳda bulub ḥüsn ü kemāl
- 22 Ma' nî-i vuşlata her cezmi delil
Şeddesi şedd-i va' id-i tenzil
- 23 Ḥarfinüñ meddesi eyler imā
' Ālem-i ḳudse olub rāh-nümā
- 24 Sīne peyveste ḥaṭṭ-ı tūlānī
Ebrū-yı nāşiye-i rūḥānī

- 25 Bâsıdur bâriqa-i bedr-i celâl
Noqtası hilye-i zibâsına hâl
- 26 Muttaşıl hemze-i vaşl isme
Güyyâ rūḥ-ı muḳârin cisme
- M-2b 27 Şüreti olmadı zâhirde ' ayân
Rūḥ-veş cisme göre oldu nihân
- Ü-2b 28 Gösterüb gevher-i dendânını sîn
Dürce-i ḥikmetdür o dürre Yâ-sîn
- 29 Uzadur ' aşığına gerden-i sîm
Anı būs eylemek için leb-i cîm
- 30 Meded-i ḥilkat-i eşyâya güvâh
Medd-i ceyd-i ' unuḳ-ı Bismillâh
- 31 Bâde-i şun' a sebû-yı memlû
Ṭobṭolu feyz ü ḥikem tâ-be-gelû
- 32 Kemer-i ' izzetine ḥançer-i mîm
Oldı şüretde mişâl-i ḥâ-mîm
- 33 Lafzatullâhdaki hemze-i zât
Buldı zât-ı eḫadiyyetde şebât
- 34 Şüret-i hemzeye gelmekle şü'ün
Lâm-ı ta' rife o dem geldi sükün
- 35 Lâm-ı şânî anı itdi te'kîd
Buldı ta' rîf-i müsemmâ te'yîd
- 36 Şüret-i zâhir olan medde-i lâm
Gaybet-i zâta delil oldu temâm
- 37 Gonçe-i hâ'-i hüviyyet âḫîr
Lafzatullâhda oldu zâhir
- 38 Zât-ı baḫta o zamîr itdi rücû'
Aña râci' dür uşul ile fûrû'
- 39 Fikr-i her ' aşık-ı püyende odur
Zîkr-i her zinde vü güyende odur
- 40 Zîkr-i enfâs-ı zarûrîdür hû

- Yād-gerd-i dem-i şūrīdür bu
- 41 Pîçiş-i zülfüñi virdü behā³
Ruḥ-ı Raḥmān ü Raḥīme iki ḥā³
- 42 Besmele sünbül-i bāğ-ı iclāl
Lafzatullāh gül-i şāḥ-ı celāl
- 43 Lām-ı ta³ rīf-i Raḥīm ü Raḥmān
Oldı tekrār-ı ³ aṭāya bürhān
- M-3a 44 Ebrū-yı rüy-ı kerem-pīrāsı
Şāhid-i raḥmetüñ iki rāsı
- Ü-3a 45 Çeşm-i cādūsı iki ḥalka-i mīm
Siḥri Hārūta iderler ta³ līm
- 46 Ğonçe-i bāğ-ı riyāz-ı reḥamūt
Nergis-i dāğ-ı ḥiyāz-ı melekūt
- 47 Noktası kulzüm-i iḥsāna güher
Şadef-i nūmı idüb cāy u maḥar
- 48 Nündur hey³et-i deryā-yı nevāl
Şekl-i ³ işyān siyeh-i nokta mişāl
- 49 Yā olub fāşıla-i mīm-i Raḥīm
Mevc-ḥiz oldı yem-i baḥr-i ³ amīm
- 50 Kulzüm-i vehm idi ol baḥr-i kerem
Cüş idüb anda zuhūr eyledi yem
- 51 Yā olub bāriḳa-i bed³-i nizām
Mülk-i hestīye virüb resm-i ḥitām
- 52 Yānuñ altında olan iki nuḳaṭ
İtdi imā iki ma³ nāyı faḳaṭ
- 53 Raḥmet-i ³ ālem olan nūr-ı cesīm
İki raḥmetle ḳılındı tevsīm
- 54 Birisi raḥmet-i ḥāş ü biri ³ am
Bunı taḥḳīḳ bilür ehl-i kelām
- 55 Zātını itdi Ḥudā ³ izz ü cell
Raḥmet-i şāmīle-i maḥza maḥal

- 56 Bu huşûsiyyete behr-i ta' lîm
Nâminı eyledi Raḥmân ü Raḥîm
- TEVḤİD BE-CENÂB-I KİBRİYÂ 'I MÜTE' ÂL
CELLET ' AZEMETHÜ ŞÂNE
- 57 Ḥamd o bî-çün-ı Ḥudâ-yı ezele
Minnet ol pâdişeh-i lem-yezele
- 58 Nâmı her dilde anuñ şu' le-fürüz
' Aşkınuñ kem şereri ' âlem-süz
- M-3b 59 Güft ü güy-ı sühân-ı puḡte vü ḥâm
Na' t-ı vaḡdetde olur bî-encâm
- Ü-3b 60 Düşmeseydi sühana şiven ü şür
Raḡne bulmazdı sebû-yı manşür
- 61 Vaşf-ı vaḡdetde şaḡın olma dilîr
Pençeñi eyleme hem pençe-i şîr
- 62 O şeh-i vaḡdet-i ferd-i eḡadi
Mâlik-i mesned-i mülk-i şamedi
- 63 Şımf-ı insâna idüb luḡf-ı ' amîm
Eyledi rüy-ı keremden ta' lîm
- 64 ' Alem-i vaḡdetine oldı güvâh
Ma' nî-i rüşen-i lâ-rabbe sivâh
- 65 Bu taleb-ḡâne-i keşretde nevâ
Çalınur güşuma vaḡdetle şadâ
- 66 Yetişür vaḡdet-i zâtına güvâh
Nazar-ı maḡv ile eşyâya nigâh
- 67 Luḡfuna ' âlem ü âdem muḡtâc
Ḥ'ân-ı cüdında ḡomaz kimseyi ac
- 68 Lâzım-ı zâtı anuñ vaşf-ı kemâl
Her kemâlâtta bî-şibh ü mişâl
- 69 Sâlike bedraḡa-i râh u refîḡ
Piş-i gümrâha çerâḡ-ı tevfiḡ

- 70 Raḥmeti ‘ālemyāna mebzūl
Kendidür kendüsine rāh-ı vuşūl
- 71 Vaḥdet-i zātına āyāt-ı celil
Ma‘nī-i şüret-i insān delil
- 72 Mālikü’l-mülk-i Hudā-vend-i ‘azīm
Şāni‘-i ḥalk-ı cihān Ḥayy ü ‘Alīm
- 73 İktizā eyledi çünki zātı
Silk-i nazma çeke mevcūdātı
- 74 Ola her zerre-i a‘yān-ı vücūd
Ḥüccet-i kıtā‘a-i nūr-ı şühūd
- 75 Kenz-i maḥfi iken ol zāt-ı ḡanī
İktizā itdi zühürün ya‘nī
- M-4a 76 Ḥubb-ı zātıdan idüb ‘aşk zühūr
Mevc-ḥiz oldı o dem lücce-i nūr
- Ü-4a 77 Didi ol nūra ki sensin maḥşūd
Aḥmed ü Ḥāmid ü Tā-hā Maḥmūd
- 78 Ümmü’l-eşyā ‘dur o pākize-neseb
Budur ümmi-laḳab olmağa sebeb
- 79 Bā‘ iş-i ḥilkāt-i eşyā oldı
Sebeb-i raḥmet-i Mevlā oldı
- 80 On sekiz biñ sene ol nūr-ı şabih
Mesned-i ḳurbda itdi tesbih
- 81 Çār-ḳısm itdi anı soñra Hudā
Birbirinden olub ol ḳısm cüdā
- 82 Ḳısm-ı evvelden olub ‘arş-ı mecīd
Oldı şānisiyile kürsi bedīd
- 83 Ḳısm-ı şālışle bulub şüret [ü] naḳş
Ḥāzin-i kürsi vü dārende-i ‘arş
- 84 Çārümīn ḳısmı daḫi itdi temām
Mesned-i ‘izz ü maḥabbetde ḳıyām

- 85 Anı da eyledi dörde taqsım
Kudret-i şâmile-i Hayy u 'Alim
- 86 Kalem ü levh ü behişt ü hürân
Oldı üç kısımla hilkatde 'ayan
- 87 Çarümîn kısmına ber-vech-i nizâm
Mesned-i havf daği oldı mağâm
- 88 Çar kısm itdi anı yine Hudâ
Ki vire 'âlem-i icâda behâ
- 89 Şems ü meh kevkeb ü ecrâm-ı felek
Oldı üç kısımla meşhüd-ı melek
- 90 Çarümîn kısmına oldı mesned
Memleket emn ü recâ-yı sermed
- 91 Bu mağalden daği itdükde güzâr
Luţf ile itdi o kısmı yine çar
- 92 Kısm-ı evvelden idüb 'aql zuhûr
Oldı 'ilm ile hilm şânî-i nûr
- M-4b 93 Şâlişi 'işmet ü tevfiķ oldı
Hikmet-i Haķ buña ta'lik oldı
- Ü-4b 94 Çarümîn kısmına bî-reyb ü halel
Mesned-i şerm ü hayâ oldı mağal
- 95 Luţf ile çün nazâr itdi aña Haķ
Dökdi ruhsâresi şermile 'araķ
- 96 Oldı her bir 'araķ kaķre-i ter
Rûh-ı pākîze-i her peygamber
- 97 Kimi ervâh-ı şehîd ü şulehâ
Kimi de ehl-i taķî vü sü'adâ
- 98 Şoñra ol nûrî Hudâ-yı müte'âl
Perveriş kıldı hezârân meh ü sâl
- 99 Tâ zuhûr eyleyicek heykel-i hâķ
Nâzır idi aña çeşm-i eflâķ
- 100 'Aşık-ı tal'at-i didâr idi ol

- Maṭla^ç-i tâbiş-i envâr idi ol
- 101 Gelmedin ^çâlem-i icâda şafi
Şâh-ı kevneyn idi ol nûr-ı vefî
- 102 Maẓhar-ı zât u şifât olmuş idi
Zâti âyîne-i zât olmuş idi
- FÎ MEDḤ-İ ḤAZRET-İ SULTÂN-I KEVNEYN
ŞALLALLÂHU ^çALEYHÎ VE SELLEM
- 103 Şeh-i kevneyn Resûlü'ş-şakaleyn
Mâlik-i şer^ç ü İmâmü'l-Ḥarameyn
- 104 Şüret-i ^çâlem-i ma^ç nî-i ezel
Ma^ç nî-i şüret-i icâd-ı milel
- 105 Mecma^ç-ı maẓhar-ı evşâf-ı kemâl
Maẓhar-ı mecma^ç-ı eşnâf-ı celâl
- 106 ^çİllet ü gâyet-i icâd-ı şuver
Gâyet-i ^çillet-i aḥkâm-ı kader
- 107 Mebde^ç-i neş^çet-i âşâr-ı zuhûr
Menşe^ç-i luṭf u meserrât u ḥubûr
- 108 Hey^çet-i luṭf-ı tecellî-i cemâl
Peyker-i bâriqa-i şems-i celâl
- Ü,M-5a 109 Çün nüzûl itdi ḥazîz-i ḥâke
Kûy-ı eflâki aşub fitrâke
- 110 Necm-i ^çAdnân-ı hümâyûn-ṭâlî^ç
Oldı aḳṭâr-ı cihâna lâmi^ç
- 111 Pür-fürûg itdi tecellî güneşi
Ufḳ-ı sâḥa-i âli Kureşî
- 112 Sâyesi düşmemiş idi ferşe
Ḥilyesi lîk yazıldı ^çarşa
- 113 Sâyesi şüret-i eflâk ü ^çuḳûl
Maḥz-ı envâr-ı tecellidür ol
- 114 Sâyesi mihr-i cihân-tâb-ı felek
Pâyesi taḥt-ı mu^çallâ-yı felek

- 115 Kâmeti devha-i gül-zâr-ı vücûd
Sâyesi şu' le-i dîdâr-ı şühûd
- 116 Olmadı kadd-i dıraht-ı Tübâ
Hilye-i kâmeti gibi ra' nâ
- 117 Sidre olmadığına aña ' adîl
Şâhid-i ' adldurur Cebrâ 'il
- 118 Vech-i pâkindeki sîmâ-yı sürûr
Tarab-ı cennet ü nev-ğande-i hür
- 119 Rûh-ı Kudsiye olub cismi maḥal
Yaraşur olsa cesim ü ebcel
- 120 Hilye-i cismine ' arş oldı meşîl
' Arş ma' nîdür o maḥbûb-ı cemîl
- 121 Haste-i çeşmi olub hürü'l-' iyn
Gice oldı gözine ḥuld-ı berîn
- 122 Şekl-i çeşmindeki vaşf-ı eşkel
Âhuvân-ı Hareme virdi sebel
- 123 Şaff-ı müjgâni siyâh ü ehdeb
Nâvek-endâz-ı nişân-gâh-ı edeb
- 124 Mû-be-mû her birisi sehm-i kazâ
Ṭayy olur sür' atine medd-i fezâ
- 125 Şekl-i ebrûsı ki olmışdı ezez
Mâh-ı nev gibi güşâde eblec
- Ü,M-5b 126 Kâbe Kavseyn aña ta' bir oldı
Kaşları vaşfına tefsîr oldı
- 127 Hilye-i ' arîz-ı pâki meh-tâb
Ṭâk-ı ebrûsı cihâna miḥrâb
- 128 Eyledi şun' -ı Hüdâ-yı müte' âl
Gurre-i mâhi ol ebrüya mişâl
- 129 Vaşf-ı dendâni olub lü 'lü 'i ter
Leb-i la' line numüne Kevşer

- 130 Böyle bir zt-ı kerm's-anu
Ya'ni Peygamber-i 'l-anu
- 131 Zkr ide midhatini ayy-ı cell
ilye-i pki ola nazm-ı cell
- 132 Gh ide zt-ı erfine asem
Na ide ol asemi leve alem
- 133 Tc-ı levlk ile ta' zm olma
ilat-i pkine tekrm olma
- 134 Nice vaf eyleyeym evafu
a sen olmu iken vaafu
- 135 Eyledm geri nie crm  a
Midhatnde sen ey kn-ı 'a
- 136 Eylerm 'afvuu her laza md
tme cd u keremnden nev-md
- 137 ilye-i pkn nazma kuvvet
Geri yok bende bua ehliyyet
- 138 Nice ehliyyet ola bende bua
Olca rh-zenm nef  hev
- 139 Eyle bu bendee lufu ta
t girbanumu gmdan tali
- 140 B-kesm lme imdd eyle
kim bendei dil-d eyle
- 141 T ki trduca bu nh tk-ı 'al
Lmi' olduca meh  necm-i sem
- 142 Nzil olduca tahiyyt u selm
Ravza-i pkne ey far-i enm
- ,M-6a 143 Ren olduca ola ar-ı blend
k-i dergh recya peyvend
- 144 de bi'z-zt bedi' 's-simt
Nice bi kerre tahiyyt u alt

- 145 Āl ü aşhâbına bi'l-cümle temâm
Ola her lahza şalât ile selâm
- كان صلى الله عليه وسلم ربعةً ليس باتطوي لول بالانقص
- 146 Kadd-i ra' nâ-yı shehen-şâh-ı cihân
Ya' nî ol gül-bün-i gül-zâr-ı cinân
- 147 İ' tidâl üzre idi hûb u laţîf
Reşk-i Tûbâ idi ol kadd-i şerîf
- 148 Kād-i mevzûnla ol nûr-ı behî
Bâğ-ı şun' a dikilen serv-i sehî
- 149 Oldı gūyâ elif-i vaḥdet-i zāt
O gül-endām-ı tecellî-ḥarekât
- 150 Kāmeti oldıĝına ḥadd-i vasaṭ
Vāsıta oldıĝıdur Ḥaḳḳa faḳaṭ
- 151 Bân-ı gül-zâr-ı risâletdür o kâd
Böyle ḥalk itmiş anı Ferd ü Şamed
- وعن براء بن عازب رضى الله عنه وهو الى الطول اقرب وفى رواية
عبد الله بن الامام احمد انّه عليه الصلوة والسلام فوق الربعة و عن
عائشه رضى الله عنه ان كان بين سب الربعة و عن ابى هاله رضى الله
عنه كان اطول من الجربوع واقصر من المشنذب
- 152 Bu rivâyât ider anı ızhâr
Ki ola kadd-i nebiyy-i muḥtâr
- Ü-6b 153 Azacıĝ ḥadd-i vasaṭdan aṭvel
Reb' adan olmaya hem daḥi eḳal
- 154 Eyleyenler bu maḥalde tedkîk
Eylemiş beyne-hümâyı tevfiḳ
- M-6b 155 İki bālâ-kād arasında meger
Olsa idi eger ol faḥr-i beşer
- 156 Görinürdi ikisinden bālâ
Vasaṭü'l-kād iken ol sidre-nümâ
- 157 Düş-ı pākîzesi hengâm-ı ku' ud

- Hem-nişininden olurdu memdūd
- 158 ʿizz ile münferiden itse hırām
Görinürdi vasaṭü'l-kāme temām
- 159 Vasaṭü'l-kāme idi gerçi Resūl
Muʿcizeydi ḳadd-i raʿnāsına ol
- ولابالابيض الامهق ولابال اوم و عن انس بن مالك رضى الله عنه كان
صلّى الله عليه
وسلم اذ ر الون وكان ابيض مليح الوجه
- 160 Ezherü'l-levn idi ol faḫr-i cihān
Bir gül-i tāze idi rüyı hemān
- 161 Süd gibi olmadı aḳ u emhaḳ¹⁵
Pek siyeh-çerde degüldi muṭlaḳ
- 162 Rüy-ı pür-tābı degüldi esmer
Gül-i raʿnā gibi idi ezher
- 163 Maṭlaʿ-ı nūr idi ol vech-i cemīl
Yüzine ʿāşık idi Cebrāʿil
- 164 Zātını ḳılmış idi çünki Ḥudā
Muşḫaf-ı ḥüsn-i tecellî-i behā
- 165 Yed-i ḳudretle olunmuş taşvīr
Süre-i Nūra cemāli tefsīr
- 166 Şems-i envār idi ol pāk-cebīn
Şeb-çerāğ-ı ḫarem-i ʿilliyīn
- Ü,M-7a 167 Ḥayret-efzā idi ol vech-i şabiḫ
Ḥüb-rüyān-ı cihān içre meliḫ

¹⁵ الامهق وهو البيض ميل بياض اللبن

وروى البيهقي عن انس بن مالك رضى الله كان ابىض بياضه الى
السمرة وعن ابن عباس رضى الله عنهما كان لجمه و جسمه احمر
البياض صلى الله عليه وسلم

168 İhtilâf eylediler çünkü ruvât
Böyle dir müttefik ehl-i şikât

169 Sümrete¹⁶ mâ'il olan 'ârız-ı hûb
Olmış idi yine humretle me'sûb

170 Gül-i rûyende olan reng-i sefîd
Humret olurdu beyâzında bedîd

ولابال جعد الق طط ولابال س ب ط

171 Böyledür çünkü rivâyât-ı şahîh
Müy-ı dil-cû-yı şehen-şâh-ı faşîh

172 Ne kıvrıcık idi gâyet ne dırâz
Bu iki vaşfdan oldu mümtâz

173 Zülf-i müşgîn-i dil-ârâsı anuñ
Nür-ı çeşmiydi şeb-i İsrânuñ

174 Oldı aşıftesi âsüde iken
Dil-i hûn-âbe-i âhû-yı Hoten

175 Oldı zencîr-i dil-i rûhânî
Târ-ı gîsû-yı 'abîr-efşânî

وما كان فى رأسه ولحيته عشرون شجرة بيضاء وعن انس رضى لله
عنه لم يشنه الله بالشىء صلى الله وسلم تسليما ككثيراً

Ü-7b 176 Böyle nakl itdi ruvât-ı ümmet
Nükte-güyan-ı şikât-ı millet

177 Lihye vü re's-i şerîfnde sefîd
Az idi fi'l-meşel itseñ ta' did

¹⁶ السمرة: karayağız buğday eñlü olmak, min Karaperi

- 178 İtmedi anı Hudā ‘ izz ü cell
Hâlet-i ‘ arıza-i şeybe maḥal
- M-7b 179 Şeybden gerçi olunmazsa nüfūr
Anda fi’l-cümle gelūr ṭab‘ a fütūr
- 180 Zātını çünkü Hudā kıldı ḥasen
Şeyb olmadıdır müstaḥsen
- وكان صلى الله عليه وسلم عظيم الرحمة الى شحمة اذنيه و فى بعض
الروايات الى كتف يه او منكب يه او يضرب منكب يه صلى الله عليه
وسلم
- 181 Böyle naḳl eylediler cümle fuḥūl
Ḥibret-āṣār-ı eḥādīs-i nuḳūl
- 182 Kākül-i müşg-i şefi‘ü’l-ümmet
Çoğ idi ya‘nî ‘ azīmü’l-cemmet
- 183 Bāğ-ı cennetde biten sünbül idi
Cennetüñ sünbülü ol kākül idi
- 184 Ekşeri kākülin ol māh-miṣāl
Güş-ı pākine iderdi irsāl
- 185 Tār-ı müşg’inini itse ber-düş
Āhū-yı cenneti eyler bî-hüş
- 186 Leyle-i Qadr idi ol zülf-i siyāh
Veḍ-ḍuḥā pertev-i rüyına güvāh
- وكان صلى الله عليه وسلم عظيم الرحمة اذا تفرقت عني صفة فرقها
والافلا يجاوز شحمة اذنيه اذا هو وفره
- Ü-8a 187 Mest-i medhüş-ı cemāl-i ezeli
Ḥub-rüyān-ı cihānuñ güzeli
- 188 Vaşf iden ḥilye-i ‘ āli-nesebüñ
Didi bu vech ile ol zü’l-ḥasebüñ
- 189 Ser-i iclālını ol Ḥayy u ‘ Alīm
Zāt-ı vālāsı gibi itdi ‘ azīm
- 190 Ya‘nî ol re’s-i hümāyün-ı şerīf

- Rûy-ı hulkında 'azîm idi laîf
- 191 Cem' idüb müyını semt-i gûşa
Hayret-efzâ idi 'aql u hûşa
- M-8a 192 Tağıdub gâhî o 'anber-şikeni
Eyler âşüfte gâzâl-ı Hoteni
- 193 Ekşer ol kâkül-i 'anber-büyü
Dört bölük eylemek idi hüyü
- 194 İki bölügi inüb gûşına dek
İrişür ikisi tâ düşına dek
- 195 Târ-ı zülfinden ider taşra zühür
Gerdeninden görinen lem' a-i nür
- 196 Berķ urub 'âleme ol nür-ı ziyâ
'Âşıkun çesmine virürdi cila
- 197 Leylî-i zülf-i 'abîr-efşânı
İtdi Mecnûn dil-i insânı
- 198 Degül insân aña âşüfte melek
Döner 'aşķ ile bu nüh çarķ-ı felek
- 199 'Anberîn turesinüñ her târı
Felegün kevkeb-i gîsü-dârı
- كان صلى الله عليه وسلم ازهر اللون وسيع العجبين
- 200 Böyledür naql-i şarîh-i eşher
İtdiler böyle rivâyât ekşer
- 201 Ezherü'l-levn idi Sulţân-ı rüsül
Ya'nî pek ağ idi ol 'arîz-ı gül
- Ü-8b 202 Şafvet üzre idi beyâzı ammâ
Humret-âlüd idi ol mâh-liķâ
- 203 Daħi ol cebhe-i pür-nür-ı hubür
O meh-i enver-i sîmâ-yı sürür
- 204 Vüs'at üzre idi o meh-tâb-ı şühüd
Mevc-i envâr-ı melâ'ik mescüd

- 205 Şafhasında o cebinüñ mersüm
Kalem-i kudret ile naqş-ı 'ulüm
- 206 Lem' a-paş olmada ol nūr-ı cebīn
Muşhaf-ı hüsnine āyāt-ı mübīn
- 207 'Āleme eyleridi baqş-ı ziyā
Farq-ı envār ile ol cebhe-güşā
- M-8b
- ازج ال حواجب سوابع فى غير قرن¹⁷
- 208 Böyle naql eyledi erbāb-ı nuqūl
Ya' nī ebrū-yı dil-ārā-yı Resūl
- 209 Şöyle ra' nā idi bārīk ü siyāh
Ki anuñ mişli idi ğurre-i māh
- 210 Mūy-ı ebrūsı idi gerçi füzūn
Hācibeyni degül idi maqrūn
- 211 Rā gibi hañçer-i ebrū-yı Resūl
Tīğ-ı şer' idi cihāna meslūl
- 212 Hām-ı ebrūsına üftāde hilāl
Ka' be-i qurbda mihrāb-ı cemāl
- 213 Kible-gāh idi kaşı Cibrīle
Medd-i Bismillāh idi tenzīle
- 214 İtdi fermān-ı risāletde Hudā
Şekl-i ebrūsını gūyā tuğrā
- 215 Kaşları vaşfin idenler taḥrīr
Kābe Kavseyn ile eyler ta' bīr
- 216 Ben didüm itdi Hudā ' izz ü cell
Maṭla' -ı şafḥa-i dīvān-ı ezel
- Ü-9a 217 Cebhesi maṭla' -ı envār-ı vesī'
İki ebrūsı nişān-ı tevķī'

القرن : بفتح الراء وهو اقتران طرفى حواجب والشوايغ جمع سابقة وهو كثرة الشعر فى الحواجب¹⁷

- 218 بېنم ا عرق يدرو¹⁸ ال غضب
Vaşf idenler o şeh-i zü'l-ḥasebi
Hâşimî-nesl ü Kureyşî-nesebi
- 219 Didiler var idi bir ince tamar
Kaşları arasın itmişdi maḡar
- 220 Gāh olub ol reg-i mīzāb-ı celāl
Cūy-ı ḥiddetle tolarıdī fī'l-ḥāl
- 221 Ḥāhir olsa o reg-i pāk-nebīl¹⁹
Ġāzab u ḥiddete olurdı delīl
- 222 Nehy-i Ḥaḡ olmadıġı yirde mūdām
İtmez idi ġāzab ol fāḡr-i enām
- M-9a 223 Kimseyi itmedi aşlā āzār
Kendi nefsi iḡūn ol nīġū-kār
- اقنى ال عرنين²⁰ له نور يحبه من لم يتاتله الشم
- 224 Şekl-i bīnī-i celālet-efzūn
Māḡ-ı rūyında laḡīf ü mevzūn
- 225 Ḥūb u maḡbū' idi ġāyetde laḡīf
Zinet-i ḡūsn idi ol enf-i mūnīf
- 226 Semt-i ebrūya yaġın bālāsı
Ya' nī anuñ cihet-i a' lāsı
- 227 Nūr ile mūmtelī olmaġla şehā
Mūrtefī' zann olunurđı ġūyā
- 228 Bu celāletle o zāt-ı ekrem
Ġörinürđi naḡar itdükde eşemm
- 229 Şanki ol bīnī-i ra' nā-hey'et
Ġonca-i lāle-i bāġ-ı cennet

¹⁸ يدرو : اي يمليه او يحرکه الغضب :

¹⁹ نقته ثم كسرة ثم ياد ساكنته : النبيل Ulu ve ḡürmetlü kişi min Ḳaraperī

²⁰ عرنين : مجتمع الحاجبينى بانحنى : عرنين olan elfazdur

- Ü-9b 230 Gūyiyā kim elif-i vaḥdet-i zāt
Şekl-i bīnī 'i 'abīrū'n-nefehāt
- 231 Nefḥa-i būy-ı tecellī idi aña
Erec-i ṭīb-i rızā ḳurb-ı Ḥudā
- وكان صلى الله عليه وسلم لكثير اللحية تملأ صدره سهل الخدين
وفى روايته البى حتى سهل الخدين ولم يكن بالمطمم ولا
بالمكثم وكان فى وجهه تدويرت لاء لاء وجهه تلتان والقمر ليل
البدر صلى الله عليه وسلم
- 232 O ŧehen-ŧāhı ŧehen-ŧāhānuñ
Ya' nī peygamber-i 'ālī-ŧānuñ
- 233 Liḥye-i pāk-i 'abīr-efŧānı
Müşg-sāy idi 'aceb nūrānı
- 234 O maḥāsin ki anuñ sīnesine
Berḳ ururdu gümüş āyīnesine
- M-9b 235 Gül gibi çün o zenaḥdān-ı laṭīf
Sīb-i i' cāz idi ḥilḳatde ŧerīf
- 236 Giyeh-i mihr idi ol liḥye-i pāk
Çemen-i gülŧen-i bāğ-ı levlāk
- 237 Ruḥ-ı pūr-nūr-ı ḥabībū'ŧ-ŧaḳaleyn
Vaŧf idenler didi sehlü'l-ḥaddeyn
- 238 Laḥm-i pākīze-i ruḥsār-ı eŧil
Ne ziyādeydi naẓarda ne ḳalīl
- 239 Beyḥaḳī didi eŧilü'l-ḥadd aña
Sehl-ḥaddür dimek olur ma' nā
- 240 Ba' zı rāvī-i ŧemā'il daḫi dir
Vech-i pākinde var idi tedvīr
- 241 Yoğ idi vechine mānend ü ŧebīh
Vechi yoğ itmede māha ṧeŧbīh
- 242 Yüzi mir 'āt-ı cemāl-i Ḥaḳ idi
Zātuñ envārına müŧağraḳ idi
- Ü-10a 243 Vech-i pākindeki nūrı her ān

- İdüb eṭrâfı cihâna leme'ân
- 244 Nitekim bedr-i cihân-tâb-ı semâ
Virür eṭrâfa niçe nûr u ziyâ
- 245 Rüy-ı pâkinde anuñ şu'le-i nûr
Gün gibi 'âleme eylerdi zühür
- 246 Maṭla' -ı nûr idi ol şems-i hüdâ
Maşrıḳ-ı feyz-i cihân-tâb-ı ziyâ
- 247 Hâşılı hüsine olmazdı nazîr
Pür-fürûğ olmada meh-tâb-ı münîr
- ضلع الفم مفلج الاسنان وفى رواية افلج الشنين اذا تكلم يرمى
كالنور يخرج من ثن اياه صلى الله عليه وسلم
- 248 Hikmet ol la' l-i lebe mülhem idi
Dehen-i pâki zalî' ü'l-fem idi
- 249 Güyiyâ müşg-fem-i pāk-i Resûl
Gonçe-i gülşen-i i' câz idi ol
- M-10a 250 Hem o pākîze mübârek dendân
Deheninden ider idi leme'ân
- 251 Âb-dâr idi vü berrâḳ u sefid
Lem'asından olub envâr-ı bedîd
- 252 Dür-i la' linde şenâyâsı anuñ
Seyrek idi o şeh-i devrânuñ
- 253 'İzz ü devletle tekellümde iken
Dür-i dendânı olub şu'le-fiken
- 254 Der ü dîvâra virür nûr u ziyâ
Mütebessim ola ol bedr-i dücâ
- 255 Dür-i şeh-vâr idi ol gevher-i pāk
Buldı anuñla şeref tâk-i Erâk

Ü-10b

او ع ج ال عي نين و عن على لكرم الله وجهه كان صلى الله عليه و سلم
اسود ال حدفة وفى رواية كان ان جل و عن جابر بن سمره اشكل ال عي ن
قيل للسمك وهو المروى عند ما اشكل ال عي ن فقال طويل شق ال عي ن
صلى الله تعالى عليه و سلم

- 256 Siyeh-i çeşm-i Hudâbîn-i Resûl
Pek siyâh idi laîf ü maqbûl
- 257 Mest-i şahbâ-yı tecellî-i cemâl
‘Âşık-ı nûr-ı cemâl-i müte‘âl
- 258 Siyeh-i çeşmi süveydâ-yı derûn
Nigehi bâ‘ iş-i sevdâ-yı cünûn
- 259 Kühl-i mâzâğ ile olmuşdı siyâh
‘Ayn-ı ‘ibretle olınsaydı nigâh
- 260 Ba‘ zılar didi ki olmuşdı sehel
Nergis-i çeşm-i siyâhı encel²¹
- 261 Vâsi‘ü’ş-şakq idi ya‘ nî mergüb
Çeşm-i âhû gibi tûlânî vü hûb
- 262 Eşkelü’l-‘ayn idi didi Câbir
Böyledür ma‘ nî-i eşkel zâhir
- M-10b 263 Ki beyâzında ola hûmret ü al
Böyledür mest-i mey-i câm-ı vişâl
- 264 Ma‘ nî-i eşk ile didi Semmâk
Ki odur râvî-i ehl-i idrâk
- 265 Vâsi‘ü’ş-şuqqa ki didi encel
Hem bu ma‘ nâya dimişdür eşkel
- 266 Hâyet-efzâ idi ol nûr-ı başâr
Luţf ile eylese tevcîhe nazâr
- 267 Dil-şikâr idi o şeh-bâz-ı cihân
Lâne-i ‘arşı iderdî tayerân
- 268 Mest-i şahbâ-yı nigâhı Cibrîl

²¹ الانجل : بالنون والجيم اى وسيع شق العين

Çeşm-i âhūsına dil-beste Halil

Ü-11a 269 Kurretü'l-^ç ayn-ı gazālân-ı berîn
Haste-i çeşmi idi hürü'l-^ç iyn

EHDEBÜ'L-EŞFĀR

- 270 Didiler rāvi-i āsār ü uşul
Ya' nī müjgān-ı şaf-ārā-yı Resul
- 271 Hem siyāh idi şıķ idi vü dirāz
Tār-ı gīsūları gibi mümtāz
- 272 Şāhid-i leyle-i Mi' rāc idi ol
Kūhl-i māzāg ile olmış mekhūl
- 273 Mülk-i cān u dil-i hūrāna meger
Nāvek-i nāz idi ol kirpikler
- 274 Nevk-i müjgānına olmuşdı nişān
O şehen-şāh-ı cihānuñ dil ü cān
- 275 Gird-i çeşminde o müjgān-ı siyāh
Mū-be-mū 'aqlı iderlerdi tebāh
- 276 Çeşm-i şeh-bāzına iki per idi
Şeh-per-i 'işve ile hem-ser idi
- 277 Müje-i nergis-i ra' nā-yı Resul
Şayd-ı şir eyleyen āhū idi ol
- 278 Kūhl-i zātī-i tecellī evvel
İtdi ol nergis-i nāzı ekhel
- M-11a 279 İktiḥāl itnese idi farazā
Ekhelü'l-'ayn idi ol nūr-ı Hudā

كان عنقه جريد دميه فى صفاء الفضة

- 280 Hilye-gūyān-ı cemāl-i nebevī
Vāşīfān-ı siyer-i Muştafavī
- 281 Didiler gerden-i maḥbūb-ı celil

- Sîmden aķ idi berrâķ u cemîl
- 282 İ' tidâl üzre idi hûb u laîf
Şâf u maţbû' idi ğâyetde şerîf
- 283 Didiler ol ' unuķ-ı berrâķa
Nûrdan şem' a idi âfâķa
- Ü-11b 284 İymen-i gerden-i rıķķıyyet añā
Meh-i Ken' ān ise baķmam meşelā
- 285 ' Ālemüñ gerdenine minneti tavķ
Şehd-i luţfi dehen-i ' āleme zevķ
- 286 İtdi ser-germ o cihān sulţānı
Haşre dek nüh felek-i gerdānı
- 287 Hāşılı hûsn-i gelü-süzü anuñ
Zübde-i şun' ı idi Mevlānuñ
- معتدل ال خلق بادن متما سلك
- 288 Didiler cümle ruvāt-ı ümmet
Ya' nî ol şāhib-i dîn ü millet
- 289 Mütenāsib idi a' zaları heb
Ya' nî hilķatde şerîfü' n-neseb
- 290 Kuvvet-i nām u şecā' atle temām
Halk olındı beden-i faħr-i enām
- 291 Gül gibi cismi tarāvetde idi
Kuvvet-i tām u şecā' atde idi
- 292 Ya' nî anda yoğ idi istirhā
Mütemāsik idi cümle a' zā
- 293 Gelmedi cismine hiķ za' f u fütür
Haķ anı itdi bu hāletden dūr
- M-11b 294 Böyle naķl eyledi Aşhāb-ı Kirām
Bu idi mu' cize-i faħr-i enām
- 295 Cism-i pākindeki nîrū vü kuvā
Yetmiş ādem ķadar idi meşelā

- 296 Hāşılı hilkat-i a'zā-yı şerîf
Ter ü tāzeydi bu kuvvetle laţîf
عريض الصّدر رسواء البطن والظّهر والصّدر
- 297 Zübde-i rütbe-nişinān-ı şudūr
Hilye-gūyān-ı niķāb-ı cümhūr
- 298 Didiler olmışidi şadr-ı nebī
Sīmden bir gümüş āyine gibi
- Ü-12a 299 Hem 'ariz idi laţîf idi vesî'
Genc-i rāz itdi anı Hāllāk-ı bedî'
300 Vüs'at-i şadr-ı şerîfi ma'lūm
Şıgđı zīrā aña esrār-ı 'ulūm
301 Sīne-çāk itdi mehi 'aşkı ile
Dāğ-ber-dildür anuñ şevkı ile
302 Şikem-i pāk ile ol zahr-ı şerîf
Şadr-ı pāki gibi hemvār u laţîf
بعيد ما بين المنكبين ضخم الكراويس
- 303 Böyledür müttefik-i ehl-i nuķūl
Ki ser-düş-ı hümāyūn-ı Resūl
- 304 Sā'ire nisbet ile a'zam idi
Yaşşı yağrınlı idi eflham idi
- 305 Hem dađı rükbeleri mirfaķ ile²²
θaḥm idi hilkat-i emr-i Hāķ ile
- 306 Ser-i düşü arası oldı ba'îd
Ya'nî eṭvār-ı şehāmetde mezîd
- 307 Hilkat-i pāki secî' ü'l-eṭvār
Cism-i pūr-nūrı cesim ü hem-vār

²² الرکبة : Bi'z zamme diz , Karaperî

M-12a

انور الممتجد اجرد نومسربة وفى رواية الزمذى وفبيق المسرربة
موصول
مبين اللبة والسرة بشعر يجرى كمال خط

308 Ten-i pür-nür-ı Habîb-i Ekrem
Müydan 'ārî idi dirler hem

309 Mütecerrid idi mevzûn bedeni
Sîmden şâf u beyâz idi teni

310 Beden-i pâkini itmişdi Hüdâ
Nürdan serv-i berîn-i ra' nâ

Ü-12b 311 Berg-i gülden daği nâzik-ter idi
Senemî cennet ile hem-ser idi

312 Şanki mir'ât-ı tecelliydi temâm
Bağsan ol âyîne-i nür-endâm

313 Var idi bir hağğ-ı ra' nâ müdan
Sürre-i pâkine dek şadrından

314 Çekilüb sine-i billür üzre
Hağğ-ı müşgîn idi kâfûr üzre

315 Elif-i vağdet-i zât idi o hağ
Kilk-i kudret anı yazmışdı fağat

اشعر الذراعين والمكنبيين واعالى الصدر طويل الزندين رجب
الراحبين

316 Daği ol seyyid-i 'âlî-ğasebüñ
Ya' nî ol şâh-ı Kureyşî-nesebüñ

317 Ser-i düşü ile bāzû-yı şerîf
Daği hem sînesi fevğında lağif

318 Müylar var idi anda didiler
Giyeh-i müşg idi yâğûd ' anber

319 Hüsni-i hilğatde bu evşâf-ı cemîl
Tavr-ı mağbû' ina olmuşdı delîl

- 320 Didiler dağı o nürü's-şakaleyn
Vâkı'ā oldu tavilü'z-zendeyn
- 321 Füşehâ dirler anuñ birine ku'
Birisine dađı dirler ger su'
- M-12b 322 Ğayra nisbetle tavil idi sehel
Böyle halk itdi Hudâ ' izz ü cell
- 323 Hüsn-i bāzūda budur hilkat-i hūb
K'ola her ' uzvı habibūñ merġūb
- 324 Vasi' ü'l-kef idi ol şāh-ı kerem
Kef-i pūr-cūdı semādan ekrem
- 325 Vāsi' idi o kefi ebr-i ' aṭā
Oldı her kaṭresi ' ummān-ı seḫā
- Ü-13a 326 Her bir engüşt-i ' aṭāyā-nesebi
Çeşmesār-ı kereme lüle gibi
- 327 Parmağından ağıdub āb-ı revān
Oldı sīrāb-ı ' aṭāsı ' aṭşān
- 328 Kulzüm-i luṭf idi çün ol kefi ü dest
Baḫr-i faż-fāz-ı semāhat-pey-vest
- 329 Hem vesī' idi laḫīm idi şerīf
Ğāyetü'l-ġāye nu' ümetde laṭīf
- 330 Līnet-i dest-i şerīfnde enes
Aña mānend ḫarīr itmedi mes
- 331 Kadem-i pāk-i sa' ādet-maḫdem
Līnet-i destine mānend idi hem
- 332 Nūr-ı çeşmüm olan ol pāy-ı teref
Virdi ' arş u felege zīb ü şeref
- 333 Başmasa ' ālem-i imkāna kadem
Ḥāhir olmazdı bu şaḫrā-yı ' adem

كان صلى الله عليه وسلم سائلا اطراف حمص ان اجمعين

- 334 Râviyân eylediler böyle beyân
Ki ser-engüşt-i Resûl-i Yezdân
- 335 Kalem-i şun' idi mevzûn u laţîf
Mu' tedil hilkat-i ra' nâsî şerîf
- 336 Gûyiyâ ol kef-i pür-cûd u kerem
Nûr idi râhesi engüştî kalem
- 337 Seyelân-ı kereme mâ'il idi
Kân u deryâ o kefe sâ'il idi
- M-13a 338 Vasat-ı pây-i şerîfî ekrem
Hamş idi yire toķınmaz idi hem
- 339 Tûde-i ' anbere başsaydı eger
Eylemezdi hiç aña naķş u eşer
- Ü-13b 340 Lîk vaz' eylese bir senge kadem
Eşeri anda nümû-dâr idi hem
- مسح القدمين يربو عنهما الماء اذا ذال ذال قل عاوي منى هون لذري ع
المشوية اذا مشركا نم ا يخط من ص ب ب
- 341 Didiler hem daħi ol pây-ı şerîf
Emler ü leyyin idi hûb u laţîf
- 342 Meşy iderken kadem-i pâki hemân
Şanki âb üzre serî' ü'l-cereyân
- 343 Yire sürmezdi mübârek pâyin
Kal' idi meşyi de aña âyîn
- 344 İrtifâ' üzre ider itse hırâm
Yire sürmez ayağın faħr-i enâm
- 345 Hem şalınmazdı o şîrîn-reftâr
Yürise zâhir olur hilm ü vaķâr
- 346 Meşy-i pâkinde idi hev²³ ü ' afâf
Eylemişler bunu taħķik eslâf

²³ الهون : Bi'l-fetħ yap yap yürimek, Qaraperî

- 347 Vāsi'ü'l-ḥaṭve idi meşy-i Resül
Şıḡ adım atmayub olmazdı 'acül
- 348 Bu sekînetle 'adâletle Ḥudâ
Meşyine virmişidi ḥüsn ü behâ
- 349 Daḡi ol naḡl-i tecellî-endâm
Öñine mâ'il idi itse ḥırâm
- 350 Meşy-i erbâb-ı ḥamiyyet bu imiş
Ḥâlet-i şerm ü sekînet bu imiş
- وإذا التفت التفت جميعا حافص الطرف نظره الى الارض اطول من
نظره الى السماء جل نظره المل احطة
- M-13b 351 Ol nihâl-i çemene şerm ü ḡayâ
Serv-i gül-zâr-ı ferâdis-i vefâ
- Ü-14a 352 İltifât eylese bir şaḡsa eger
Beden-i pâki ile cümle döner
- 353 Ya' nî bir şey'e nigâh itse o mâh
Çevirüb gerdenin itmezdi nigâh
- 354 Bu şıfat çünki olurmuş her-bâr
Mâni' -i heybet ü iclâl ü vaḡâr
- 355 Zâtına virmedi Ḥaḡ bi-şek ü reyb
Ḥic bir ḡâlet ile vaşmet ü 'ayb
- 356 Eylemezdi daḡi ol nûr-ı başar
Ḡayrılar gibi her eṡrâfa naḡar
- 357 Ḥâfîzü't-ṡarf idi ol nûr-ı Ḥudâ
Müte'emmil idi her dem ḡüyâ
- 358 ṡarf-ı çeşm ile olan ḡafz-ı nigâh
Fikri müstevcib olurmuş her ḡâh
- 359 Oldıḡıçün o gül-endâm-ı ḡayâ
Ḡonçe-i gül-bün-i gül-zâr-ı vefâ
- 360 Sûy-ı eflâke nigâh itse eger
Şerm ider ḡonçe gibi ol gül-i ter

- 361 Bu sebebden anuñ oldu dâ'ım
Manzar-ı çeşm-i teri hâk-i edim
- 362 Ekşeriyâ nazar-ı pâki anuñ
Fikr idi san'atı çün Mevlânuñ
- 363 Hâşılı de'vâ-i mülükânesinüñ
Ya'nî âyîn-i emirânesinüñ
- 364 Nice mümkün ide taqrîr ü beyân
Vaşfinuñ biñde birini insân
- يسوق اصحابه ويبدد من لفي بالسلام وكان بقول صلى الله عليه
وسلم حلوا واضحى للملائكة
- 365 Bu idi 'âdet-i maḥbûb-ı enâm
İder aşḥâbınuñ ardınca ḥırâm
- M-14a,
Ü-14b 366 Öñce yürür idi aşḥâb-ı güzîn
Gelür ardınca o şâhenşeh-i dîn
- 367 Bed' iderlerdi selâma her gâh
Gördiği mü'mine ol nûr-ı ilâh
- 368 Mâni' olmazdı anuñ rif'atine
Ya'nî ta'lim idi bu ümmetine
- 369 Şaf-ı eflâk olub ardınca zihâm
'Azm-i râh itse ger ol faḥr-i enâm
- 370 Cebre'îl gâşiye-ber-düşü anuñ
'Avn-i Ḥaḳ hem-reh ü hem-düşü anuñ
- 371 Sipeh-i mülki sürüşân u melek
Her gören dir aña el-'izzetü lek
- 372 Mevkib-i nuşreti şirân-ı ḥumât
Âl ü aşḥâbı dilirân-ı kumât
- بين كتفي خاتم النبوة وهو ختم النبي زين اجود الناس صدرا
- 373 Böyledür müttefaḳ-ı cümle şikât
Ya'nî taḥḳîḳ-ı eḥâdiş-i zevât

- 374 Ketifeyni arasında o şehûñ
Ya' nî sağ cānibe aqreb o mehûñ
- 375 Var idi mühr-i nübüvvetle hitām
Hâtemü'r-rüsl idi ol fahr-i enām
- 376 Vaşf-ı pākinde didi ehl-i nuqūl
Bir büyük hāl idi ol mihr-i kubūl
- 377 Şaruya mā' il idi rengi sehel
Böyle halk itdi Hudā ' izz ü cell
- 378 Müylar var idi müjgān-āsā
Dik turub çevresin almışdı şehā
- 379 İhtilāf üzre rivāyāt-ı keşir
Hey'et-i şekl-i şerifinde şehir
- 380 Kimisi saḥḥ-ı yedinden bāhir
Gudde-i laḥm idi didi zāhir
- M-14b,
Ü-15a 381 Humrete rengi anuñ mā' il idi
Nice aşhābı bunı kā' il idi
- 382 Reng-i rengini olub humret ü al
Oldı hem-rā' idesinde niçe hāl
- 383 Hāller üzre olub müy-ı laḥif
Hāşılı böyle idi mühr-i şerif
- 384 Ecvedü'ş-şadr idi ol fahr-i ümem
Ya' nî şadrında idi cūd u kerem
- 385 Ecvedü'l-ḳalb dimekdür ya' nî
Ecvedü'ş-şadrda olan ma' nî
- 386 Şadrı şakḳ olmağın ol fahr-i melek
Geldi ḥaḳḳında elem neşrah lek
- 387 Hāḳ bunuñla aña tekrīm itdi
Āyet-i şerḥ ile ta' zīm itdi

واصدق الناس لهجة والينهم عريكة والكرم حشيرة من راه بديهة هبه و
من حالطه معرفة احبة يقول ناعته لم ارقبله ولا بعبه مثله

- 388 Eşdaqu'n-nās idi ol faḥr-i cihān
Lehce-i pāküne 'ālem ḥayrān
- 389 Cāmi' -i ḥüsn-i edā idi faṣīḥ
Ḥüsn-i güftarı belāgatde şariḥ
- 390 'Ālem-i cümle mezāyā vü lügāt
Mu' ciz-intāḫ u bedāyi' -kelimāt
- 391 Ḥüsn-i güftārına ḥayrān fuşahā
Mışka' -ı nādire-senc-i bülegā
- 392 Nuṭḫ-ı şirini belig ü merğüb
Gelse güftāra ider cezb-i kulüb
- 393 Ṭab' -ı maṭbū' ı şerif ü elyen
Ḥulḫ-ı memdūḫı laṭif ü aḥsen
- 394 Ṭab' -ı pākizesi mecbül-i vedād
Ülfet ü şıdk-ı velāya mu' tād
- M-14b, 395 Dūdmān-ı kereme genc-i 'aṭā
Ü-15b Gül-i nev-bāve-i aḥmā-yı şehā
- 396 Zübde-i düde-i 'Adnān u kerem
Nesl-i Hāşimden olan pāk-şiyem
- 397 Heybet-i Ḥaḫ aña virmiş iclāl
Zāt-ı 'ālī-şiyemi 'ayn-ı celāl
- 398 Bi'l-bedāhet gören anı evvel
Ḥavfa olurdu dil ü cānı maḥall
- 399 Heybeti dilde olurdu muḥkem
Nuṭḫa ḫalmazdı anuñ ḫadreti hem
- 400 Līk hem-meclis olub 'işret ide
O şehen-şāhla kim ülfet ide
- 401 Şegaf u ḫubbı olurdu müzdād
Ḫullıgından olamazdı āzād
- 402 Dūd-ı 'aşkına olub efgende

-
- Olur ol ŧāh-ı cihāna bende
- 403 Ol ki olmışdı Ĥudā maĥbūbı
Nice olmaya cihān meczūbı
- 404 Ya nice ola aña ŧibh ü meŧil
Ĥaĥ te' ālā anı ĥalk itdi cemil
- 405 Ĥalk u ĥilkatde bulub ĥüsn-i niżām
Ma' nī ü ŧūretini itdi temām

ḤĀTĪMETÜ'L-KĪTĀB

- 406 Ey kerem-kâr-ı şehen-şâh-ı 'atâ
Ey himem-kâr-ı hüdâ-vend-i şehâ
- 407 Nazar-ı luṭfuña muhtâc 'âlem
Dest-i ihsânuña pey-veste kerem
- 408 Saña mensûb olan ey nûr-ı hüdâ
Olur elbetde sezâ-vâr-ı 'atâ
- 409 Ḥâk-i dergâhıña üftâde olan
Olur elbetde şeh-i mülk-i cihân
- Ü-16a 410 Eyledüm cürm ü kuşûr-ı bî-ḥad
Eyle luṭfuñla baña 'afv u meded
- M-15b 411 Nice ḥaddüm ola ta'rif itmek
Hilye-i pâküñi tavşif itmek
- 412 Vaşf-ı pâküñ senüñ ey nûr-ı cemîl
Yine Allâh bilür bi't-taṣṣîl
- 413 Bendeñi luṭfuña mu'tâd eyle
Bî-kesüm ḥâlûme imdâd eyle
- 414 Aldı eṭrâfımı âşûb u melâl
Derd-i ḥasteyle perîşânî-i ḥâl
- 415 Eylesem cevr-i dehirden şekvâ
Kîmse feryâdımı itmez işgâ
- 416 Saña ma'lûm degül mi her dem
Çekdigüm ey şeh-i iḳlîm-i kerem
- 417 Zâtuñ olmışken eyâ künc-i 'atâ
Sebeb-i rahmet-i luṭf-ı Mevlâ
- 418 Dâğ-ı sînem kime ızhâr ideyüm
Kime feryâd ideyüm ağlayayum
- 419 Ey şifâ-sâz-ı 'alilân-ı ümem
İşte ben bende-i muhtâc u kerem
- 420 Luṭf u ihsânuña ḳaldı kârum
Ey kerem-kâr-ı cihân nâ-çârum

-
- 421 Hilye-i pākūñe itdükçe nazar
Dide-i şevk ile emlāk ü beşer
- 422 Ola biñ kerre taḥiyyāt u selām
Ravza-i pākūñe ey ḥayr-ı enām